

ФАКУЛЬТЕТ СОЦІАЛЬНОЇ ПЕДАГОГІКИ ТА ПСИХОЛОГІЇ
КАФЕДРА СПЕЦІАЛЬНОЇ ПЕДАГОГІКИ ТА СПЕЦІАЛЬНОЇ ОСВІТИ

Альбом діагностичних методик для обстеження дітей
дошкільного та молодшого шкільного віку з порушеннями
мовлення (когнітивна та особистісна сфери)

ЗМІСТ

1. Матриці Равена
2. Предметна класифікація (Семаго)
3. Аналогії (Семаго)
4. Четвертий зайвий
5. Нісенітниці
6. Тест П'єрона-Рузера
7. Коректурні проби
8. Фігури Поппельрейтера
9. Фігури Тенслі
10. Гештальт-тест Бендер
11. Кубики Кооса
12. Особистісний профіль (Самохвалова А.Г.) 7 шкал

Матриці Равена

1. Мета: оцінювання наочно-образного мислення

2. Вік дітей: 4,5 – 11 років

3. Процедура індивідуального тестування

Індивідуальне тестування проводиться просто та не вимагає суворого дотримання спеціальної словесної інструкції.

Основні вимоги:

1. Розуміння завдання – переконатися, що досліджуваний розуміє, що і як потрібно зробити.
2. Відповідність стандартам – дотримуватися загальноприйнятих процедур, щоб результати можна було порівняти з нормативними даними.

3. Матеріали

Тестовий буклет (екземпляр)

Бланк відповідей.

Важливо: не допускається робити будь-які позначки у тестовому буклеті.

Перед початком тесту в ході попередньої бесіди потрібно:

- внести дані про досліджуваного у бланк відповідей;
- перевірити, що зазначений вік відповідає даті народження.

Інструкція до проведення

1. Початок тесту

Відкрийте буклет на першому завданні A1.

Скажіть:

– «Подивися сюди».

(вказіть на верхню фігуру)

2. Пояснення завдання

– «Ти бачиш, що з цієї картинки вирізаний шматочок. Кожен з цих шматочків внизу...»

(вказіть по черзі на кожен фрагмент)

– «... має відповідну форму, щоб заповнити виріз, але тільки один з них підходить по малюнку.

Номер 1 має правильну форму, але неправильний малюнок.

Номер 2 взагалі не має малюнка.

Номер 3 зовсім неправильний.

Номер 6 майже правильний, але ось тут не підходить».

(вказіть на білу пляму на фрагменті №6)

– «Тільки один зі шматочків правильний. Покажи, який з них підходить, щоб доповнити малюнок».

Якщо досліджуваний не показує правильний фрагмент — продовжуйте пояснення, доки суть завдання не буде повністю зрозуміла.

3. Перехід до наступного завдання (A2)

– «А тепер покажи шматочок, який підійде сюди».

Якщо учасник не справляється:

- знову продемонструйте завдання A1;
- після повторного пояснення знову запропонуйте виконати A2.

4. Якщо завдання виконано правильно — переходьте до наступних за тією ж схемою.

Фіксація відповідей

- Якщо досліджуваний задоволений своїм вибором — прийміть його як остаточний, **незалежно від правильності**.
- Відзначте номер вибору у відповідній частині бланка.
- Якщо він хоче змінити відповідь — **закресліть попередній номер і запишіть новий**.

Поведінкові рекомендації

- Якщо дитина турбується через дефекти на малюнках — запевніть, що це неважливо.
- Якщо «застрягла» на завданні — запропонуйте перейти до наступного, а потім повернутися до проблемного.

Оцінювання

- Якщо досліджуваний робить **помилки у перших п'яти завданнях серії А**, це свідчить про **нерозуміння ідеї тесту**.

Отримані в такому випадку бали вважаються **недостовірними**, навіть якщо загальний результат перевищує 10 балів (через випадкове вгадування).

- При індивідуальному тестуванні **«вірним» або «помилковим»** вважається фрагмент, який досліджуваний **вказав як остаточний вибір**.

Особливості групового тестування

- Якщо учасник записав **більше ніж одну цифру** проти номера завдання — слід попросити викреслити всі, крім однієї.

Якщо це виявлено **після завершення тесту**, зараховується **останній номер праворуч**, незалежно від правильності інших відповідей.

5. Критерії оцінки

За кожную правильну відповідь нараховується один бал.

Усереднені вікові нормативи виконання Кольорових прогресивних матриць (вся серія – А + АВ + В)

Вік дитини (бали)	Середнє значення
4,5 – 5,5 років	14
5,5 – 6 років	17
6 – 6,5 років	18
6,5 – 7 років	20
7 – 7,5 років	22
7,5 – 8 років	23
8 – 8,5 років	24
8,5 – 9 років	26
9 – 10 років	29
10 – 11 років	32

5. Роздатковий матеріал

[СЕРІЯ А](#)

[СЕРІЯ АВ](#)

[СЕРІЯ В](#)

Предметна класифікація (Семаго)

1. Мета: дослідження процесів узагальнення і абстрагування, оцінка їх специфіки.

2. Вік дітей: 3 – 12 років

3. Інструкція

Картки у випадковому порядку розкладаються на столі перед дитиною. Бажано, щоб зображення, що мають схожі ознаки (наприклад, однаковий колір або форма), не лежали разом (не знаходились одна біля одної).

Інструкція 1. «Подивися на ці картинки, все тобі тут знайоме?» при негативній відповіді – незнайомі картинки обговорюються. При позитивному – обговорювати або називати картинки не слід.

Після цього береться перша стимульна картка, що володіє будь-якою явно вираженою ознакою (кольором, формою, будь-якою іншою ознакою, на думку фахівця, в цілому відповідає рівню понятійного розвитку дитини), яка в той же час може бути віднесена і до певного понятійного поля «вищого рівня».

Інструкція 2. «З усіх картинок, які лежать перед тобою, підбери відповідну (схожу) (виділяється інтонацією) ось до цієї». Така «глуха» інструкція подається спеціально для того, щоб уникнути будь-яких наведень з боку психолога. Замість слова «відповідну» можуть бути використані подібні за змістом слова та вирази: «схожі», «які можна скласти до купи з цією».

Якщо дитина не наважується почати вибирати що-небудь, їй надається стимулююча допомога і промовляється, що не буває правильного або неправильного вибору, а все, що вона вибере, буде правильним. На початку роботи від дитини не потрібно пояснення причини підбору. Дитина просто підбирає до першої стимульної картки всі, які підходять. Їх може бути одна, дві, три і більше. Не має сенсу зупиняти дитини, якщо фахівець «уловлює» принцип, за яким дитина підбирає зображення. Однак якщо і після другого-третього повторного вибору (підбору до вже інших зображень) психологу не ясний принцип підбору дитиною зображень (неможливо вичленувати якусь

сміслоутворюючу ознаку або вибір принципово хаотичний), допустимо запитати, чому ці картинки є придатними до зображення-стимулу. Після кожного такого вибору картки знову розкладаються на столі, і процедура повторюється з наступним зображенням-стимулом відповідно до гіпотези психолога, що стосується ведучої класифікаційної ознаки, яка використовується дитиною для підбору. Наприклад, якщо виникає відчуття, що дитина підбирає картинки відповідно до форми зображеного на картці-стимулі об'єкта, то для підтвердження цієї гіпотези логічно при виборі наступної картки-стимулу запропонувати зображення з явною «провокацією» будь-якої форми.

Вибрані дитиною картки кладуться окремо картинкою вниз, в той час як картка-стимул має бути на виду у дитині весь час.

Далі, в залежності від того, яка з ознак вибирається дитиною в як змістоутворюючої (вербальна оцінка цього об'єднання в цей момент не проводиться), вибирається наступна картка-стимул.

Процедура повторюється 3-5 разів до тих пір, поки не стане зрозумілий принцип вибору дитини, тобто психолог зрозуміє, яка ознака (або ознаки) є провідним в актуальній пізнавальній діяльності дитини.

При підборі до третьої або подальшої картки-стимулу у дитини можна запитати, чому він вважає ці зображення (картинки) відповідними один до одного, чому він об'єднав їх разом (варіант: «склав в одну купку»).

Після завершення дослідження в будь-якому випадку дається позитивна оцінка результатів діяльності дитини.

В середньому, процедура дослідження займає від 7 до 12 хвилин.

Всі вибори дитини до кожного стимульного зображення, його репліки, а пізніше і пояснення, емоційні реакції і характер роботи реєструються в протоколі.

У процесі роботи з дитиною також відзначаються показники працездатності, темпові характеристики, мотивація дитини, критичність і адекватність реакцій, а також особливості зорового сприйняття (в тому

випадку, якщо дитина неправильно дізнається або не може впізнати якість зображення).

4. Критерії оцінки

- Від 2 до 3 років діти, як правило, демонструють об'єднання за принципом ланцюгового комплексу, тобто будь-яка ознака картинки може стати сенсоутворювальним і помінятися при пред'явленні наступного аналогічного зображення.
- Від 3 до 4 років основною ознакою для об'єднання є колір.
- Від 4-4,5 до 5 років нормативним якісним показником вибору дитини є ознака форми. Наприклад: «витягнуте», «довгеньке», «круглий» і т. д.
- Близько 5 років зустрічаються вибори за подібністю елементів (частин) зображень. Наприклад: «з хвостиками», «з карлючками», «з гостреньким» і т. д. Слід зазначити, що подібні вибори не можна вважати «латентними», тобто несуттєвими, другорядними, оскільки саме вони в цей віковий період можуть бути сенсоутворювальними.
- Від 5 до 6,5 років основною ознакою для об'єднання предметів є ситуативні і/або ситуативно-функціональні (просто функціональний) ознаки, які були описані Л. С. Виготським як потенційні поняття.
- Після 5,5-річного віку поряд з ситуативним і/або ситуативно-функціональним ознаками при об'єднанні предметних зображень з'являються так звані псевдопонятійні об'єднання – тобто дитина може до літака підібрати кульку, оскільки «вони обидва літають», і в той же час до картинки із зображенням собаки підібрати зображення інших тварин, оскільки «це звірі».
- Аж до 7-річного віку в класифікації предметних зображень можуть співіснувати різні підстави для об'єднання зображень в групі. Це не свідчить про так звану різноплановість мислення, а відображає, в основному,

зміну ведучої класифікаційної ознаки. Слід тільки враховувати, що частка «псевдопонятійних» (По Л. С. Виготському) об'єднань повинна неухильно зростати.

- Ближче до 7-8-річного віку мислення дитини стає більш абстрактним, і псевдопоняття як «міст, перекинутий між конкретним, наочно-образним і абстрактним мисленням дитини» починають поступатися своїм місцем власне понятійному мисленню. У цьому віці дитина вже здатна підбирати зображення у відповідно до їх категоріальної співвіднесеності. Як вже говорилося, такі найбільш частотні і значущі для дитини поняття, як, наприклад, «тварини», дитина могла використовувати і раніше.

- З іншого боку, ще до 8-9-річного віку у дітей можуть спостерігатися рідкісні (одиничні) вибори за ситуативним або функціонально-ситуативним принципом, що не можна розглядати як несформованість понятійного мислення.

- Починаючи з 9-10-річного віку, ми вважаємо за можливе для цілей дослідження особливостей понятійного мислення (спотворень, опори на латентні ознаки, різноплановість і т. д.) вживання стандартного варіанту предметної класифікації (як стимульного матеріалу, так і процедури проведення).

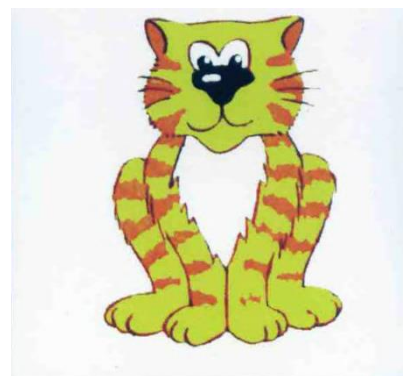
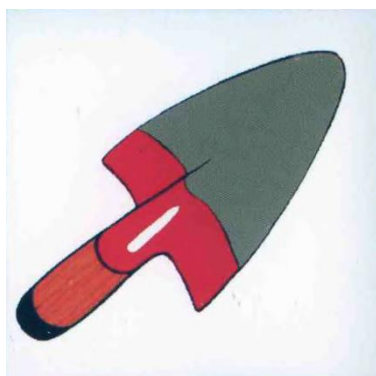
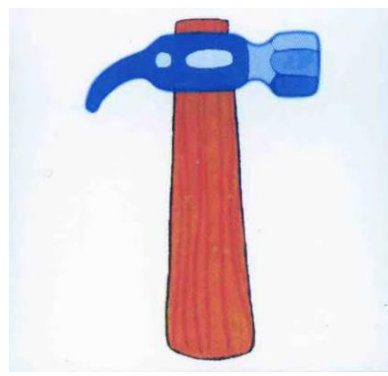
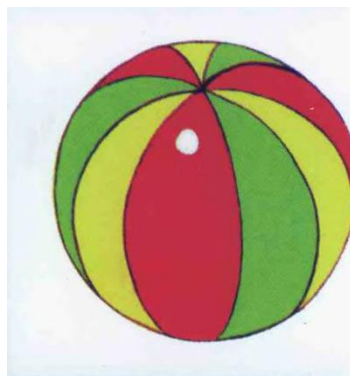
- Діти 8,5-10-річного віку, як правило, без проблем включаються в завдання, об'єднуючи картки в групи не тільки за понятійними, але і за ситуативним ознаками (з переважанням груп, зібраних за понятійними ознаками). При цьому можливі труднощі на третьому етапі, без проблем подоланні з невеликою організуючою допомогою дорослого.

- Діти 10-12-річного віку можуть мати поодинокі «непонятійного» угруповання (частіше за ситуативним або несуттєвим ознаками). На третьому етапі у дітей цього віку може бути присутнім більше, ніж 3-4 групи.

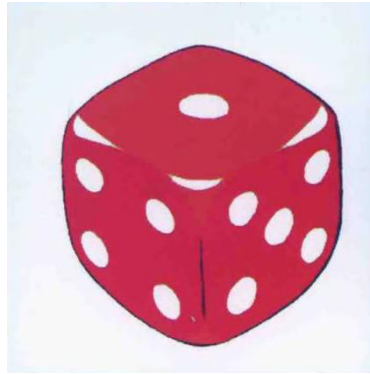
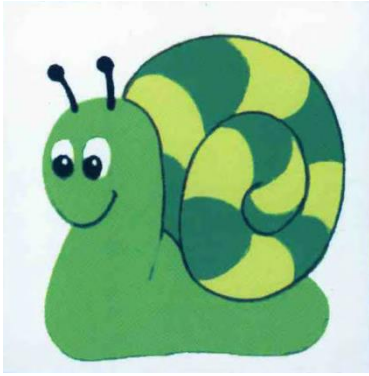
▪ Після 12 років виконання даної методики проходить з мінімальними варіаціями (можуть бути присутніми лише елементи ситуативності, латентності, резонерства, як, наприклад, у дітей з екстраунітвними типом розвитку).

5. Роздатковий матеріал

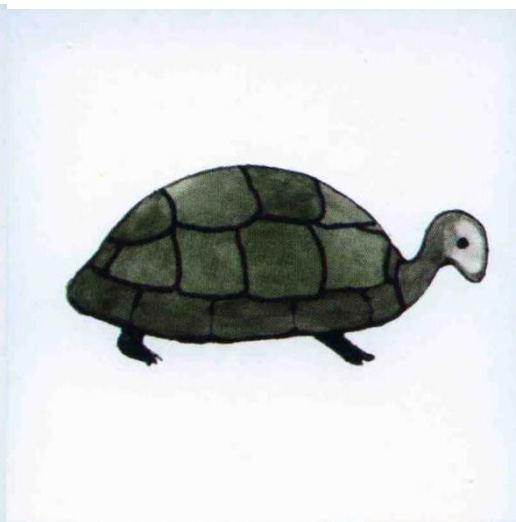
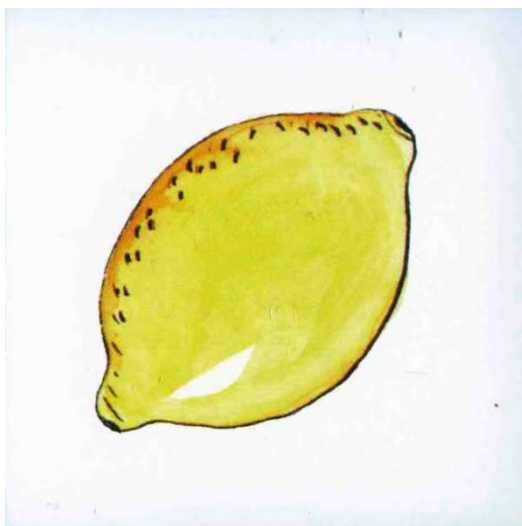
3 – 5 років

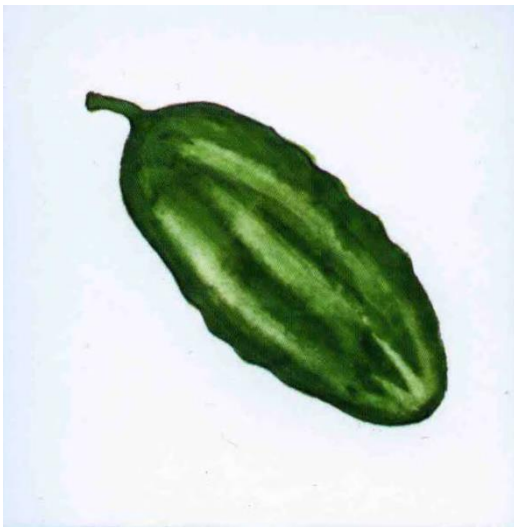

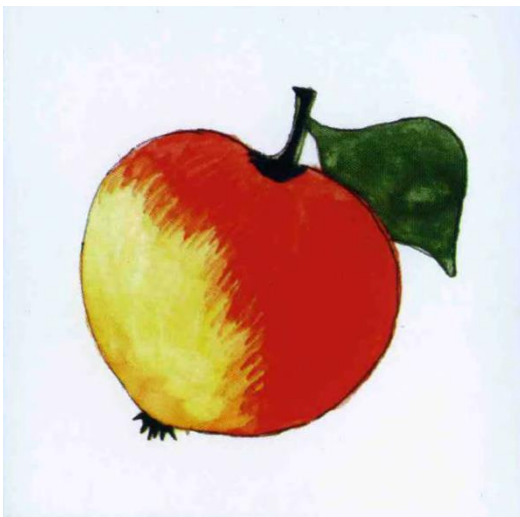
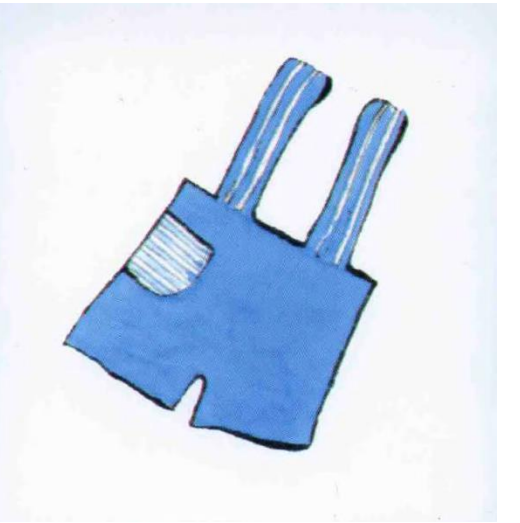
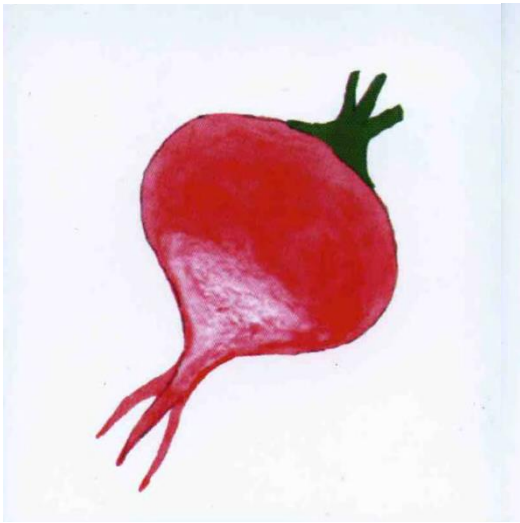
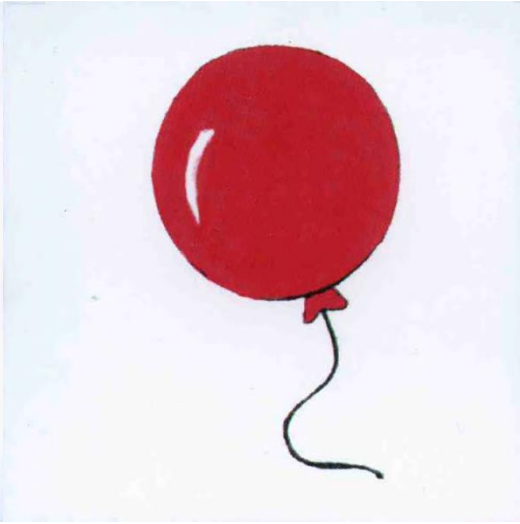

5 – 8 років

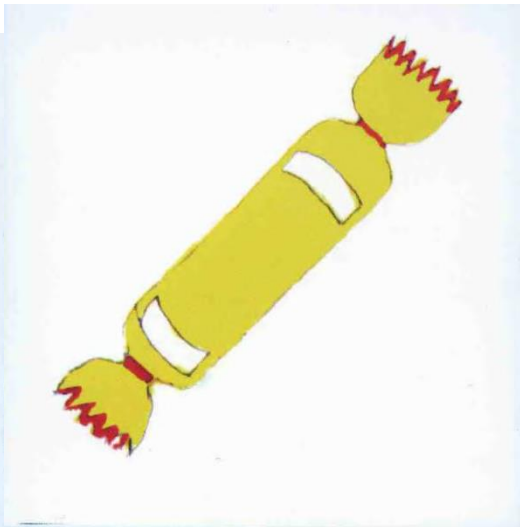

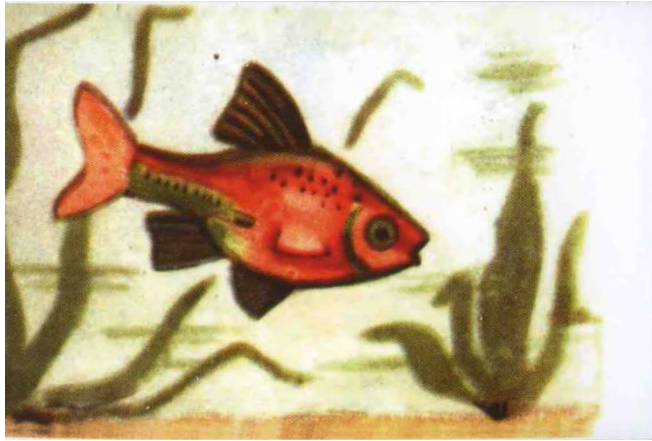

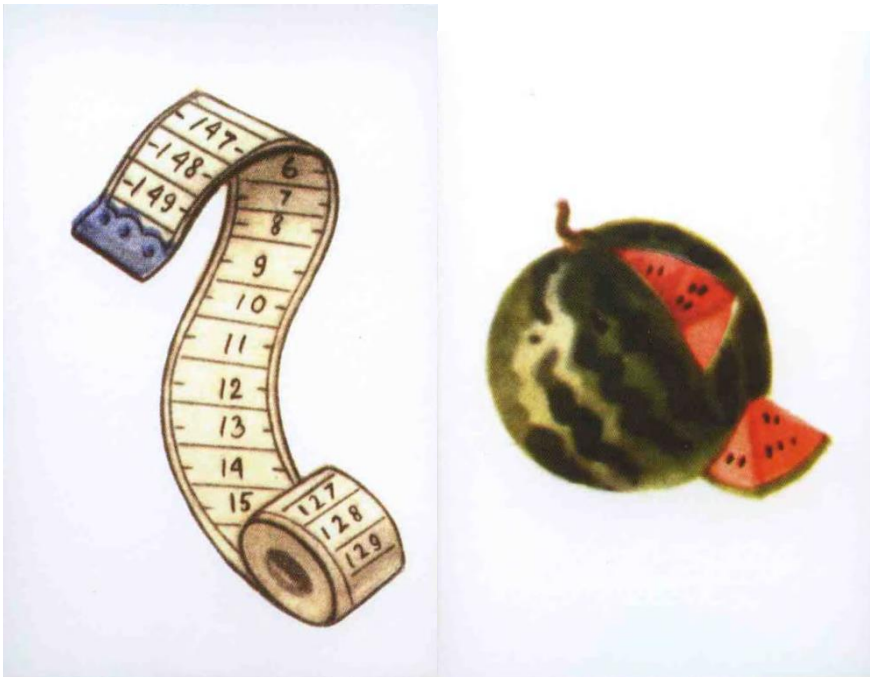

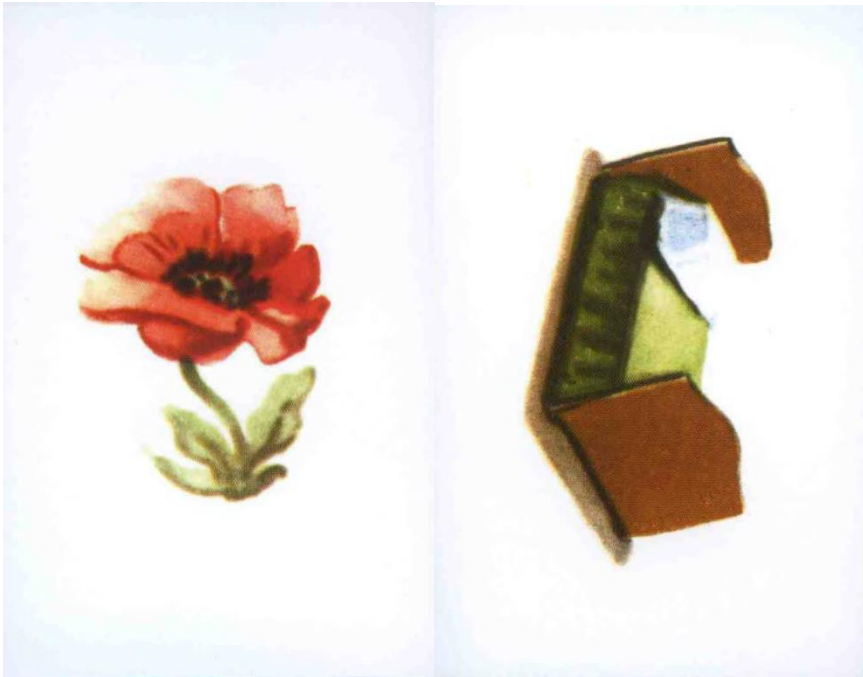
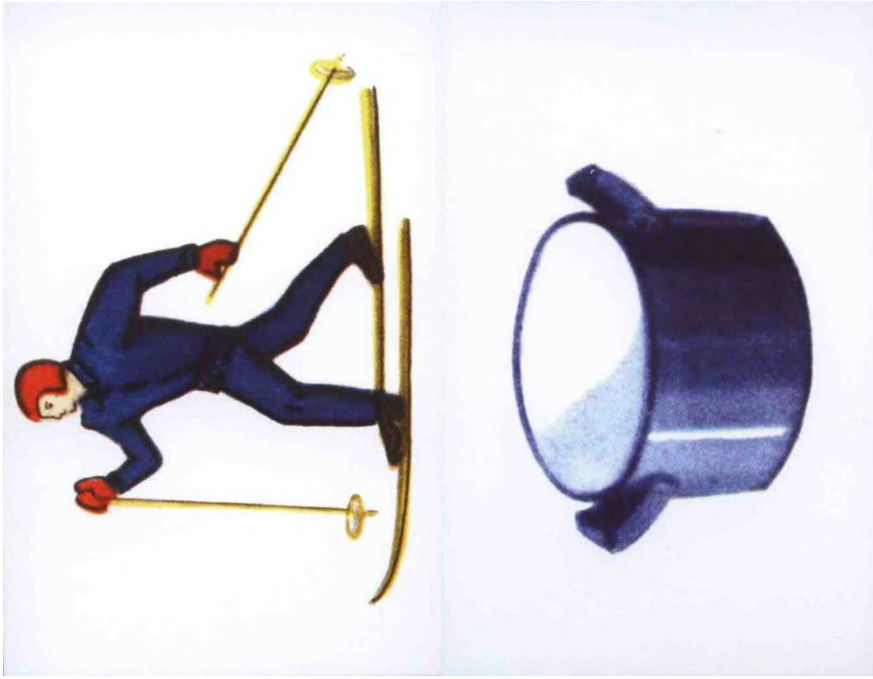

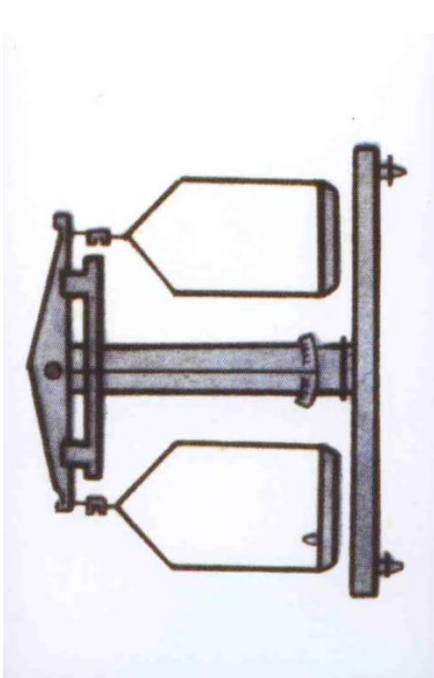
8 – 12 років

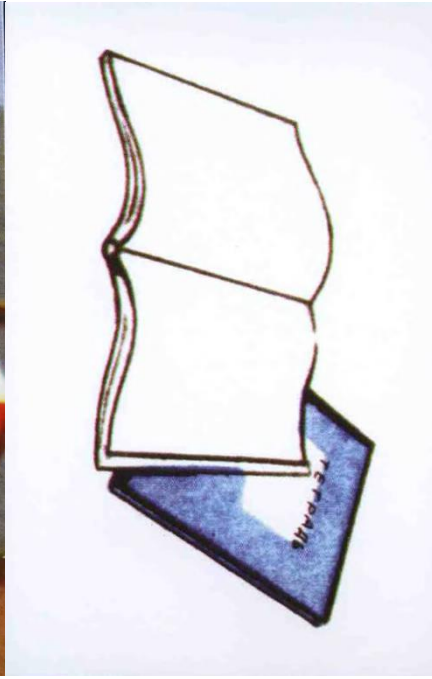
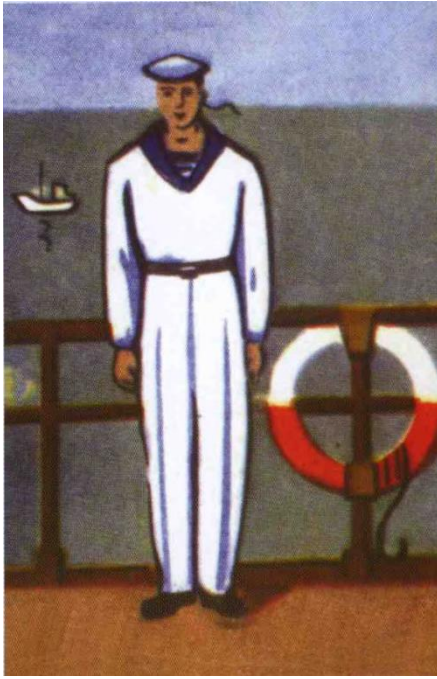

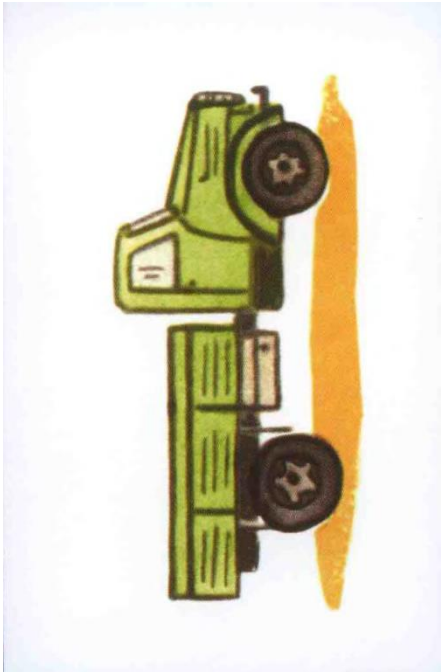

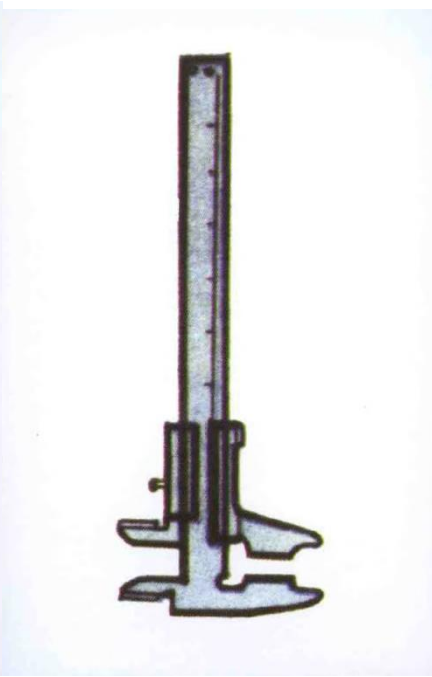

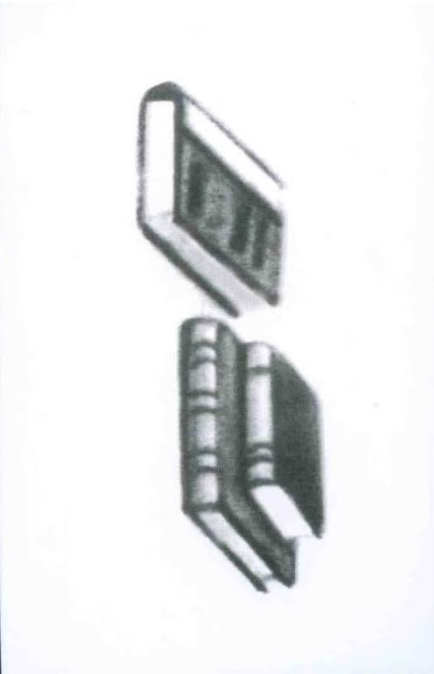
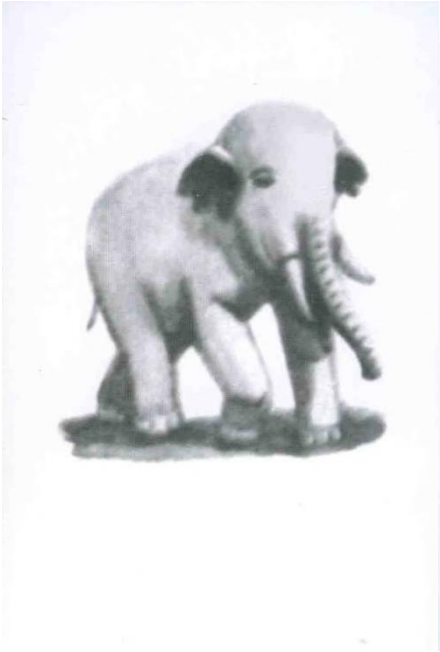

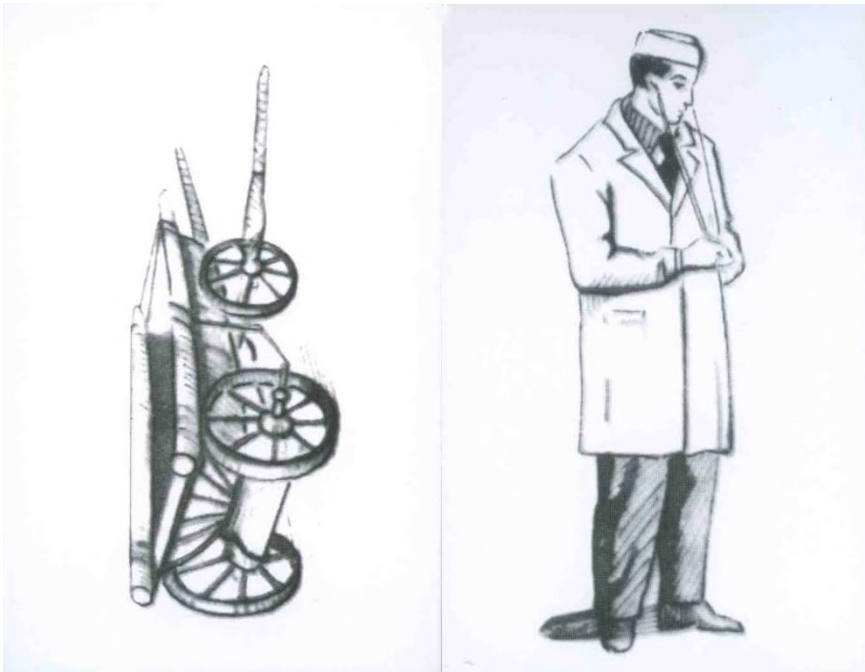
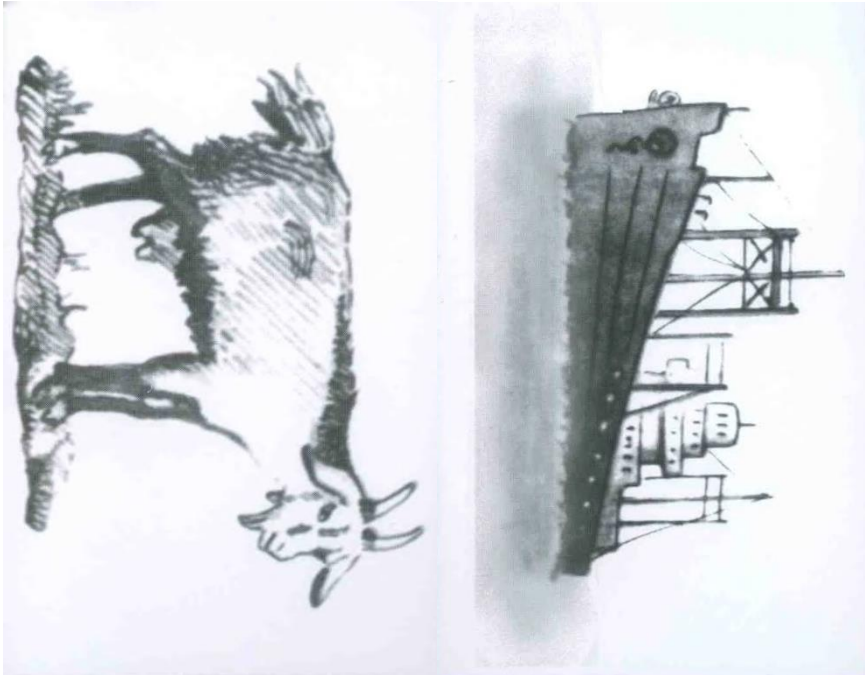

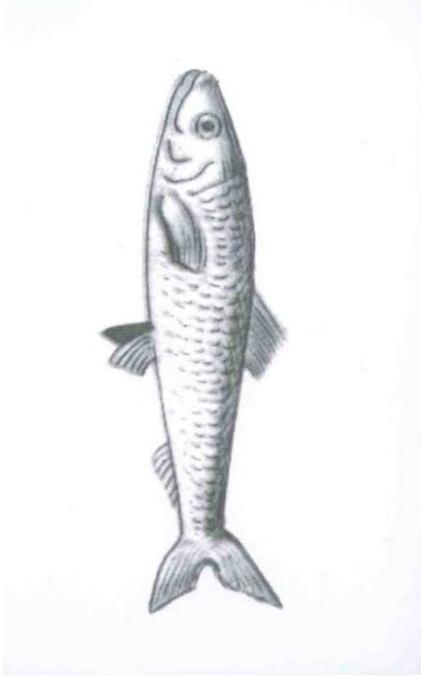

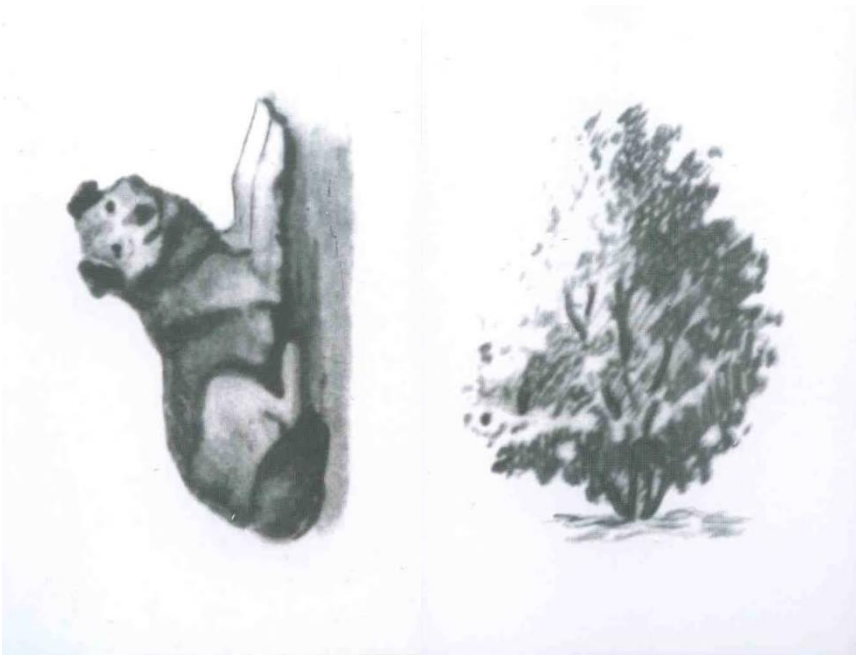
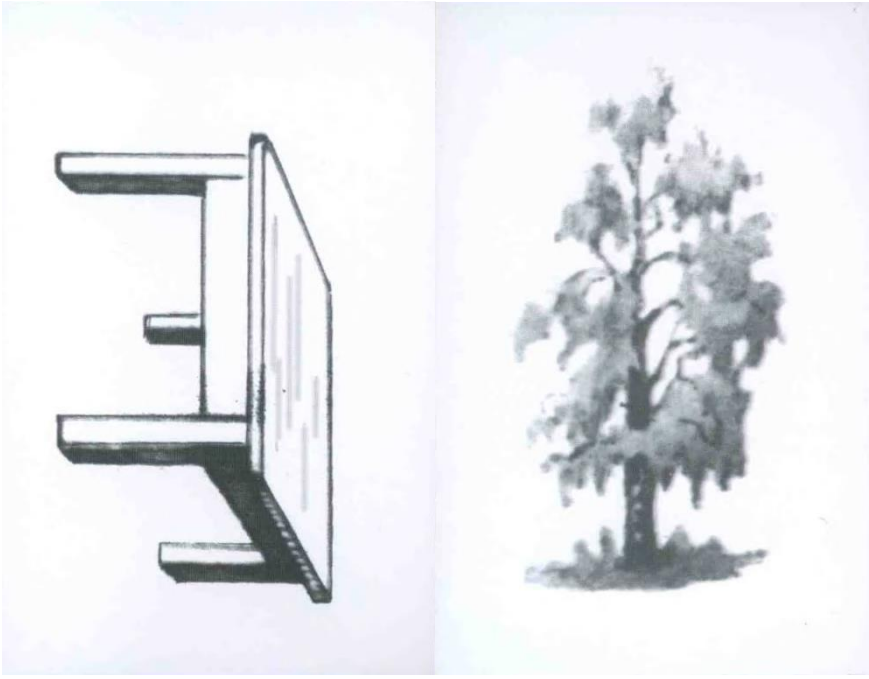

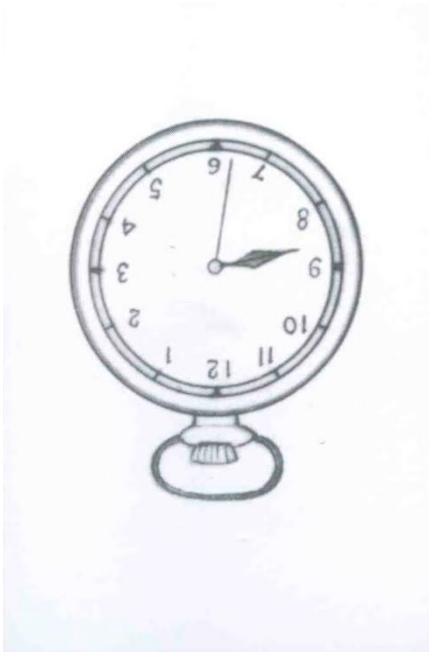

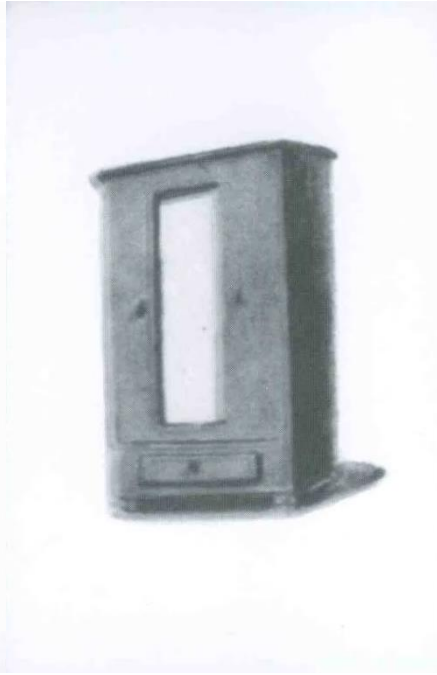

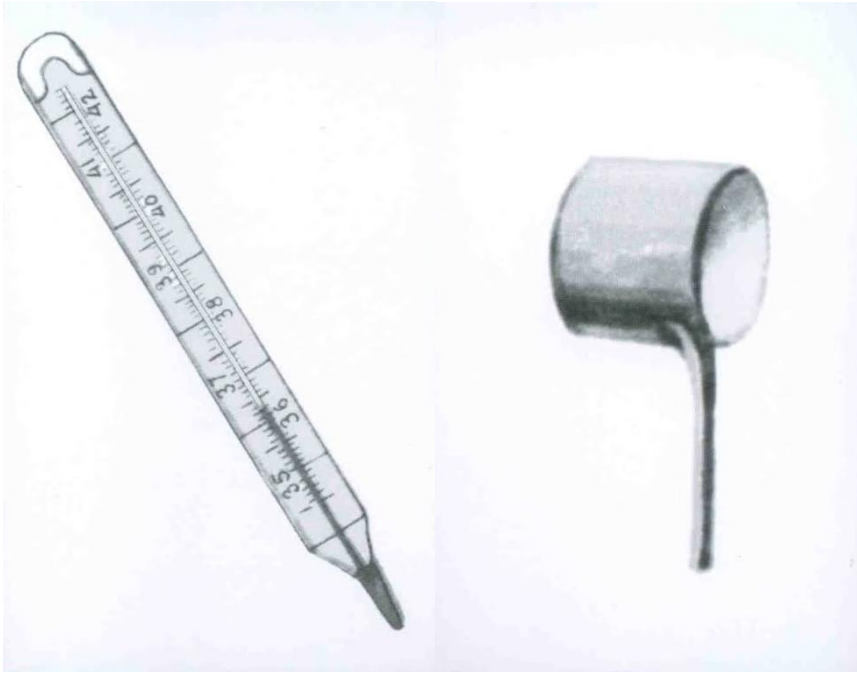

Аналогії (Семаго)

1. Мета: визначити з дітьми, які не володіють навичками читання або які не вміють читати, можливість встановлення **логічних зв'язків** і відносин між поняттями (предметами), яке здійснюється за допомогою аналізу виконання простих **невербальних аналогій**.

2. Вік дітей: 4,5-6,5 років

3. Інструкція:

Дорослий пояснює співвідношення між предметами в лівій частині першого завдання.

Далі дитині пропонується відповідно до співвідношення зображень і лівій частині малюнка за аналогією підібрати одне (єдине, яке підходить за аналогією з лівою частиною) зображення з нижньої правої частини малюнка.

Потім пред'являється завдання №2, що збігається за своєю смисловою структурою з першим завданням.

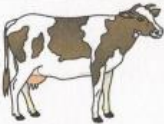
На аркуші 20 аналогічні завдання подаються у вигляді абстрактних зображень, що більш складно.

4. Критерії оцінки:

Аналізовані показники:

- можливість утримання інструкції та виконання завдання до кінця;
- доступність виконання завдань за аналогією;
- стратегія виявлення дитиною логічних зв'язків і відносин між поняттями;
- оцінка характеру навченості і обсягу необхідної допомоги з боку дорослого.

5. Роздатковий матеріал

Четвертий зайвий

1. Мета: визначення здатності до абстрагування, визначення спільних рис.

2. Вік дітей: 5-10 років.

3. Інструкція:

Уважно подивіться на кожну картку/рядок слів. Вам потрібно визначити, який із зображених на картці 4-х предметів зайвий, тобто не підходить до групи трьох предметів об'єднаних якимось загальним ознакою/ потрібно визначити, яке слово зайве, тобто не підходить до групи трьох інших слів об'єднаних загальною ознакою.

4. Критерії оцінки

Інтерпретація

11 – 12 – підвищений рівень

8 – 10 – звичайний рівень розвитку.

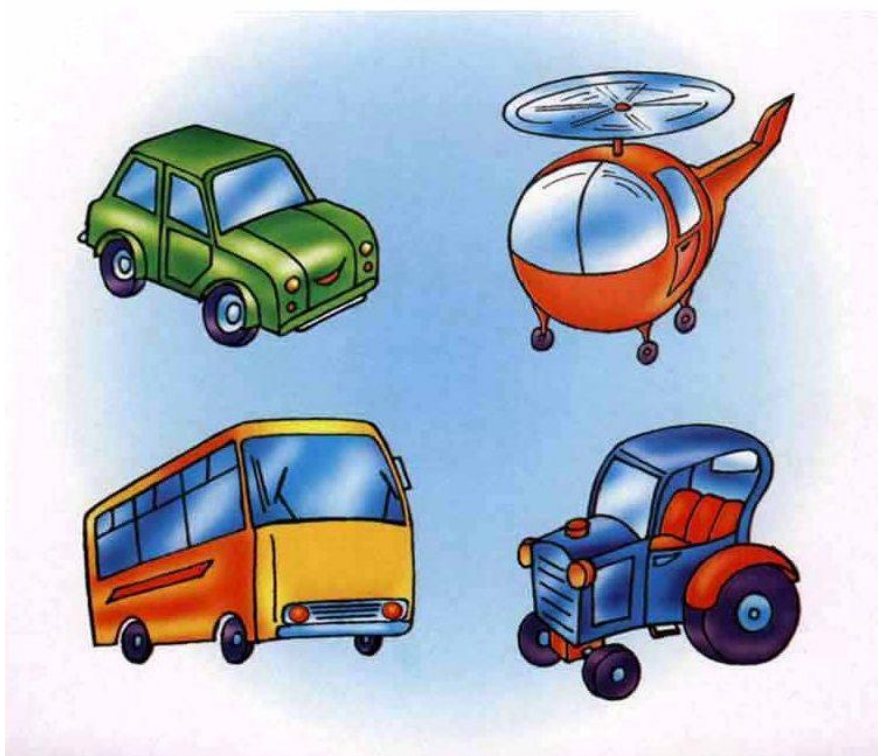
5 – 7 – дещо знижений рівень розвитку.

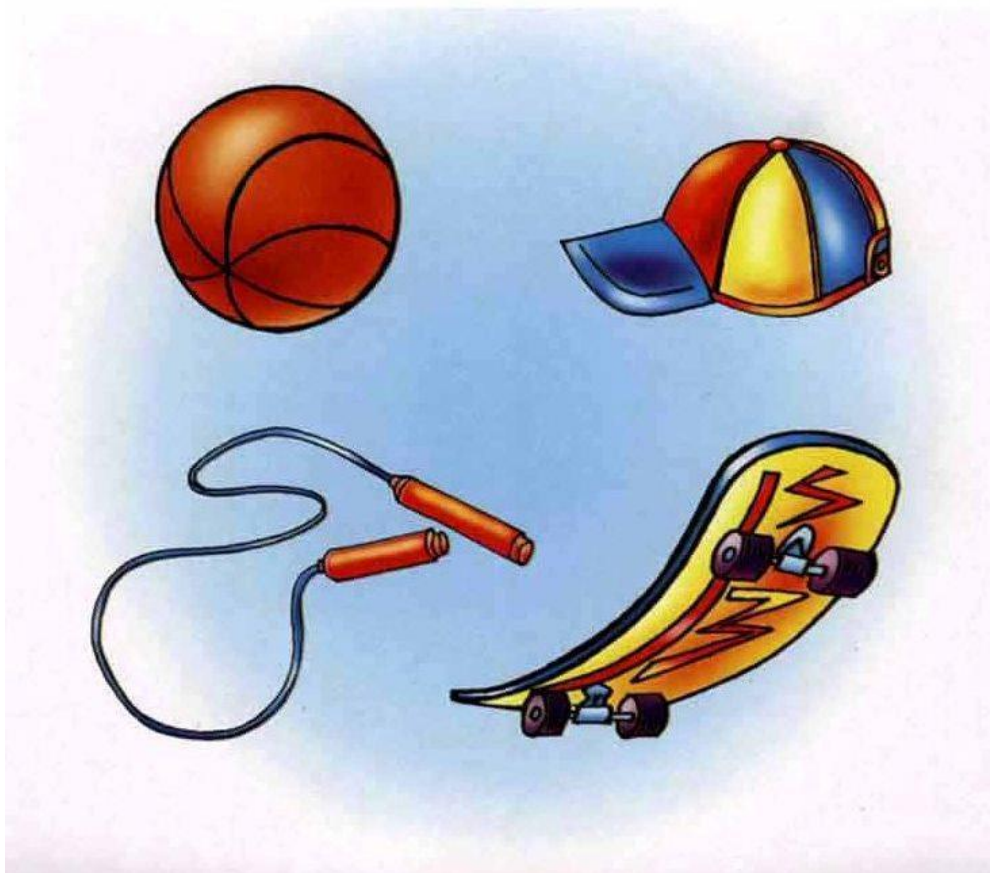
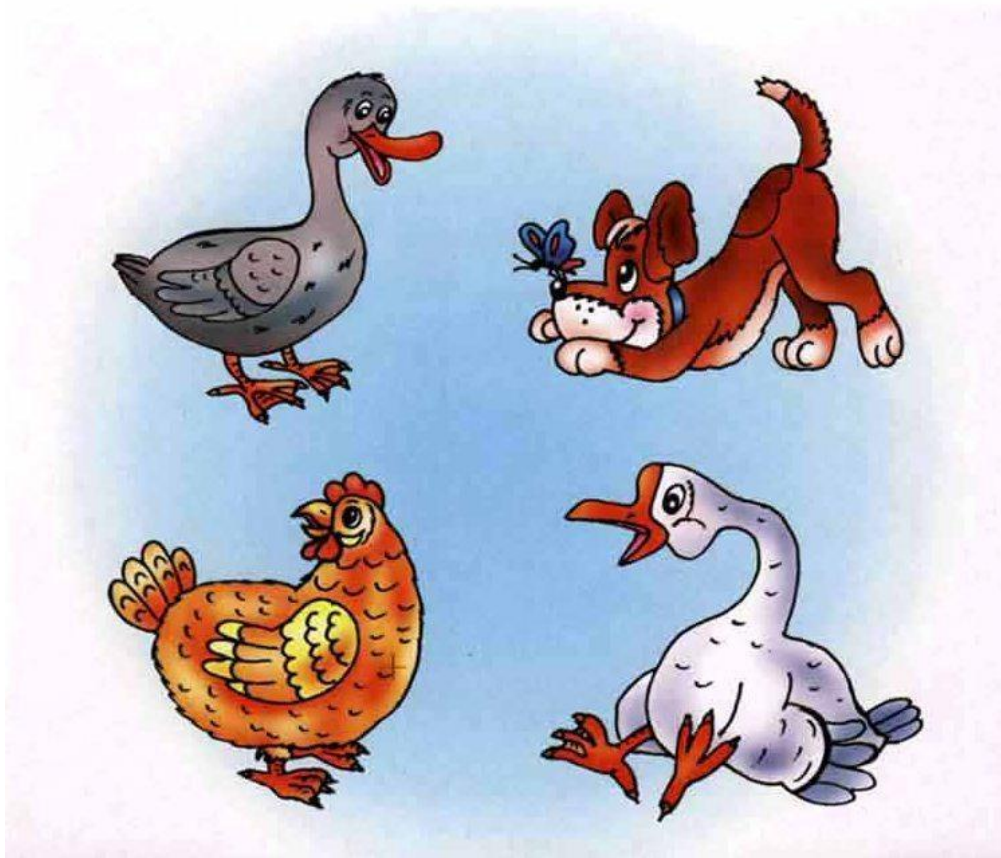
0 – 4 – знижений рівень розвитку.

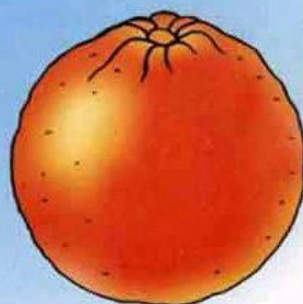
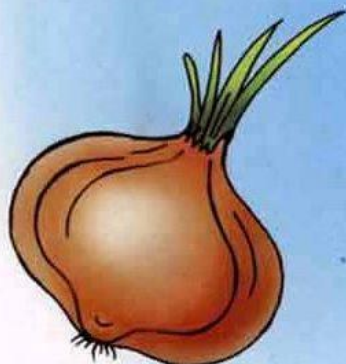
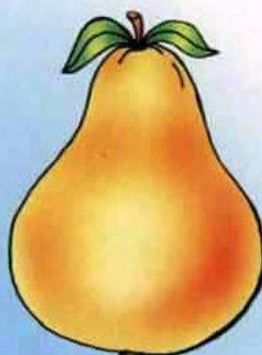
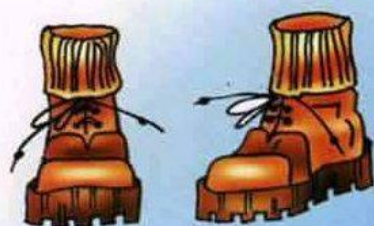
5. Роздатковий матеріал

1. Стіл, ліжка, **підлога**, шафа.
2. Молоко, вершки, **сало**, сметана.
3. Черевики, чоботи, **шнурки**, валянки.
4. Молоток, кліщі, пилка, **цвях**.
5. Солодкий, **гарячий**, гіркий, кислий.
6. Береза, сосна, **дерево**, дуб.
7. Літак, віз, **людина**, корабель.
8. Василь, Федір, Семен, **Петренко**.
9. Сантиметр, метр, **кілограм**, кілометр.
10. Токар, вчитель, лікар, **книга**.
11. Глибокий, високий, **світлий**, низький.
12. Годинник, барометр, термометр, **аероплан**.

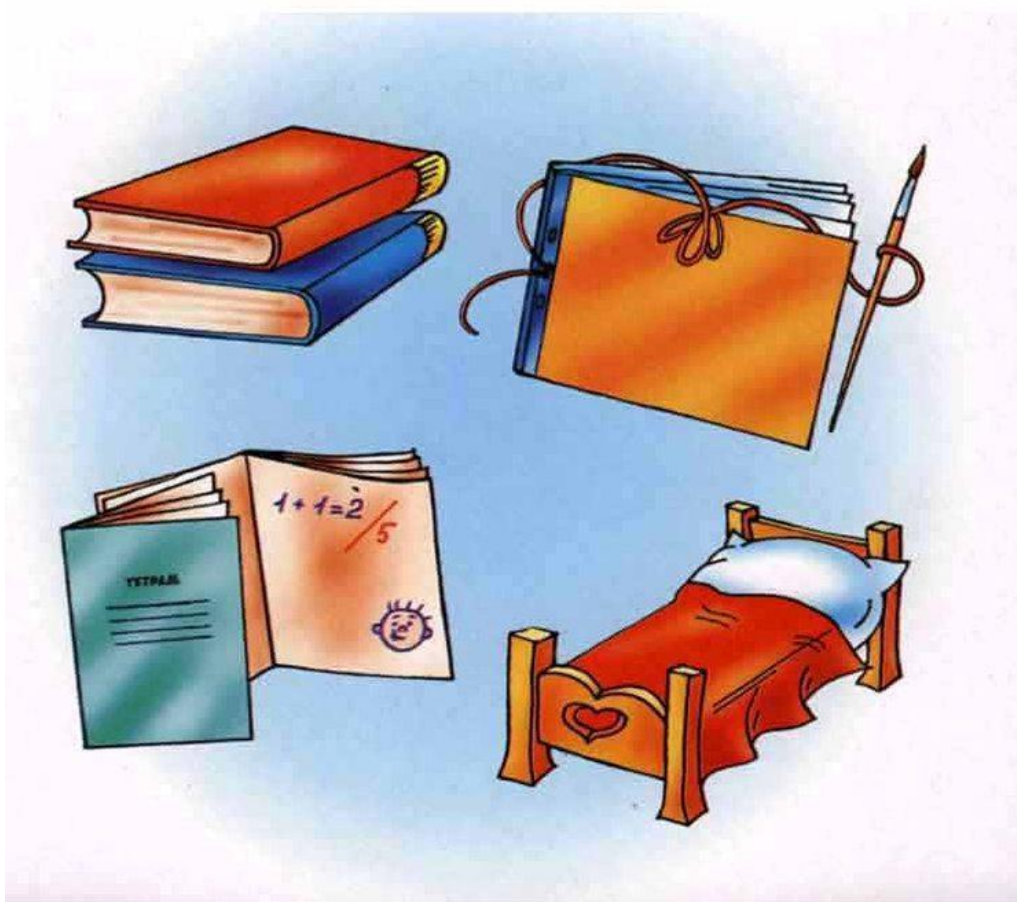
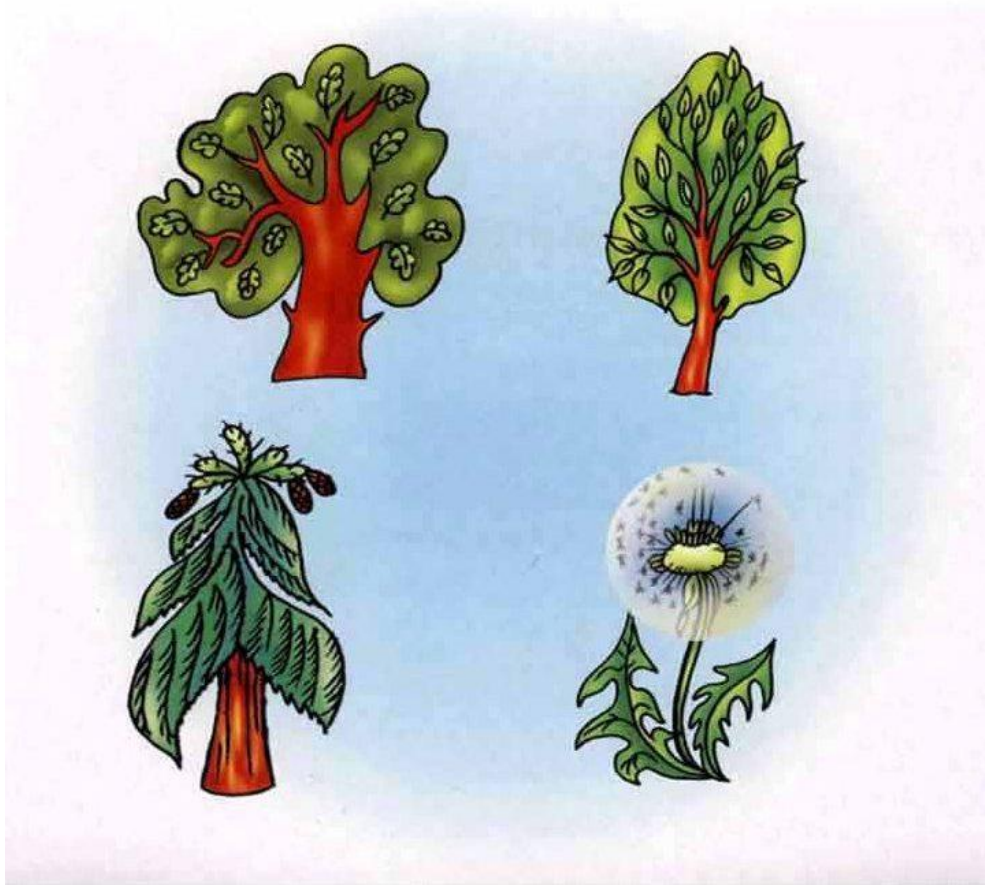
Картки

Нісенітниці

1. Мета: оцінити елементарні образні уявлення дитини про навколишній світ і про логічні зв'язки і відносини, що існують між деякими об'єктами цього світу: тваринами, їх способом життя, природою. За допомогою цієї ж методики визначається вміння дитини міркувати логічно і граматично правильно висловлювати свою думку. Критичність мислення.

2. Вік дітей: 4-6 років

3. Інструкція

Спочатку дитині показують картинку. У ній є кілька досить безглузвих ситуацій з тваринами. Під час розглядання картинки дитина отримує інструкцію наприклад такого змісту:

«Уважно подивися на цю картинку і скажи, чи всі тут знаходяться на своєму місці і правильно намальовані. Якщо що-небудь тобі здається не так, не на місці або неправильно намальовані, то вкажи на це і поясни, чому це не так. Далі ти повинен будеш сказати, як насправді повинно бути».

4. Критерії оцінки

10 балів - така оцінка ставиться дитині в тому випадку, якщо за відведений час (3 хв) вона зауважила всі 7 існуючих на зображенні нісенітниць, встиг добре пояснити, що не так, і, крім того, сказати, як насправді має бути.

8-9 балів - дитина помітила і відзначила усі наявні нісенітниці, але від однієї до трьох з них не змогла до кінця пояснити або сказати, як насправді повинно бути.

6-7 балів - дитина помітила і відзначила усі наявні нісенітниці, але тричотири з них не встигла до кінця пояснити і сказати, як насправді повинно бути.

4-5 балів - дитина зауважила усі наявні нісенітниці, але 5-7 з них не встигла за відведений час до кінця роз'яснити і сказати, як насправді повинно бути.

2-3 бали - за час дитина не встигла помітити 1-4 з 7 наявних на картинці нісенітниць, а до пояснення справа не дійшла.

0-1 бал - за час дитина встигла виявити менше чотирьох із семи наявних нісенітниць.

Зауваження. 4 і вище бала в цьому завданні дитина може отримати тільки в тому випадку, якщо за відведений час вона повністю виконав першу частину завдання, повну інструкцію, тобто виявила всі 7 нісенітниць, наявних на картинці, але не встигла або назвати їх, або пояснити, як насправді повинно бути.

Висновки про рівень розвитку

10 балів - дуже високий.

8-9 балів - високий.

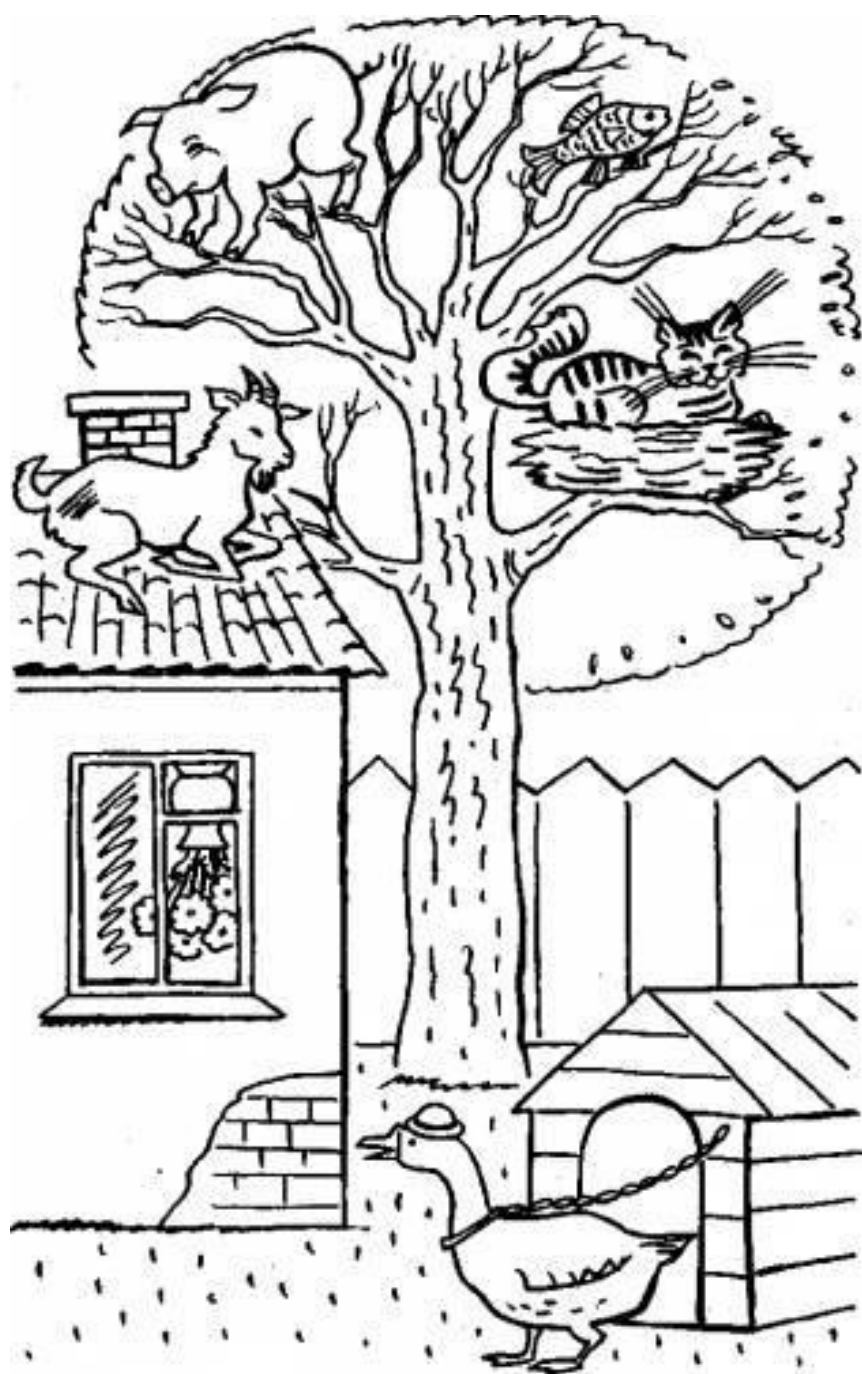
4-7 балів - середній.

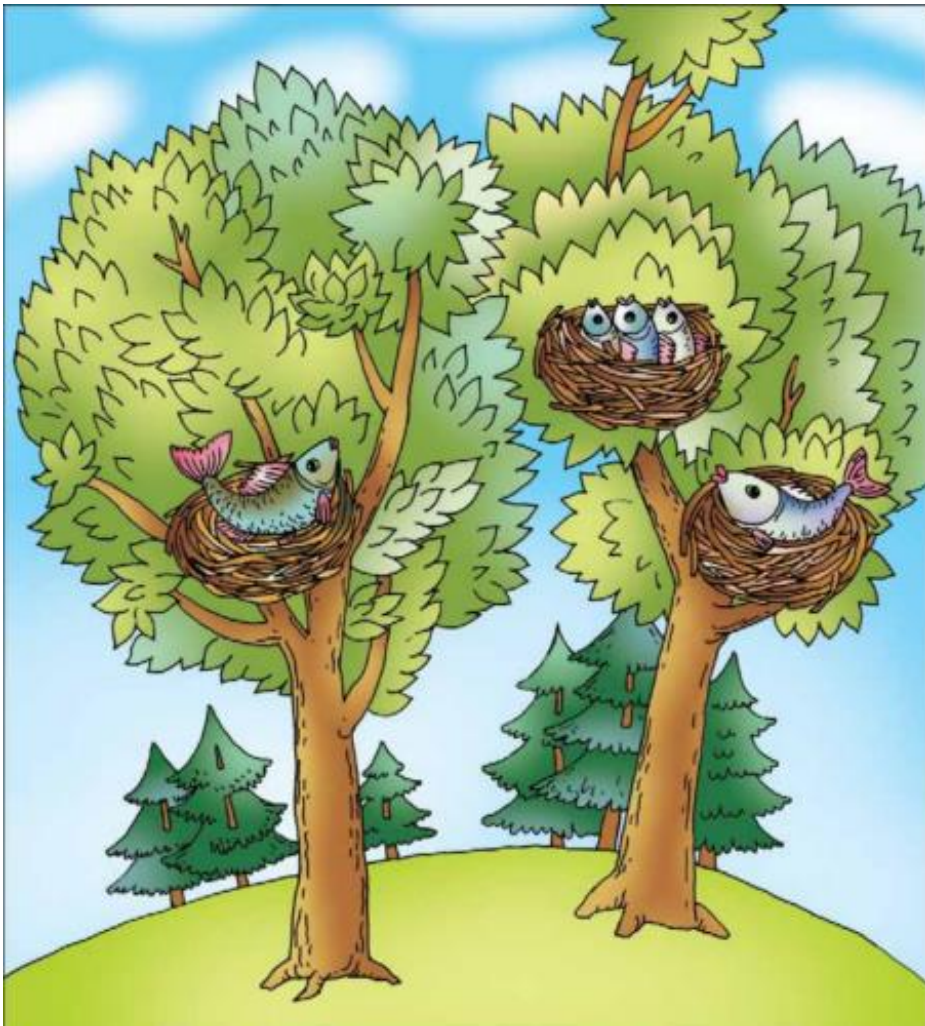
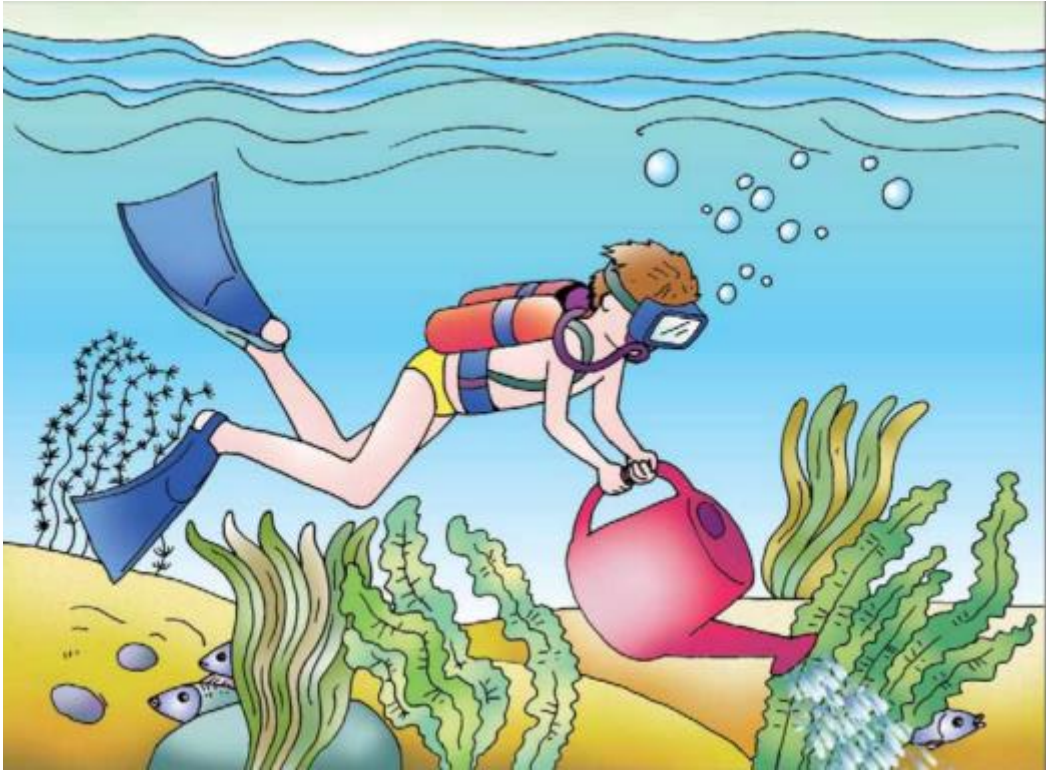
2-3 бала - низький.

0-1 бал - дуже низький.

5. Роздатковий матеріал

Тест П'єрона-Рузера

1. Мета: визначити рівень концентрації уваги.

2. Вік дітей: 4-6 років

3. Інструкція

«Вам запропонований тест із зображеними на ньому квадратом, трикутником, колом і ромбом. За сигналом “Почали” розставте якнайшвидше і без помилок такі знаки в ці геометричні фігури: у квадрат — плюс, у трикутник — мінус, у коло — нічого не ставте й у ромб — крапку. Знаки розставляйте підряд построково. Час на роботу — 60 секунд. За моїм сигналом “Стоп!” розставляти знаки припиняйте».

4. Критерії оцінки

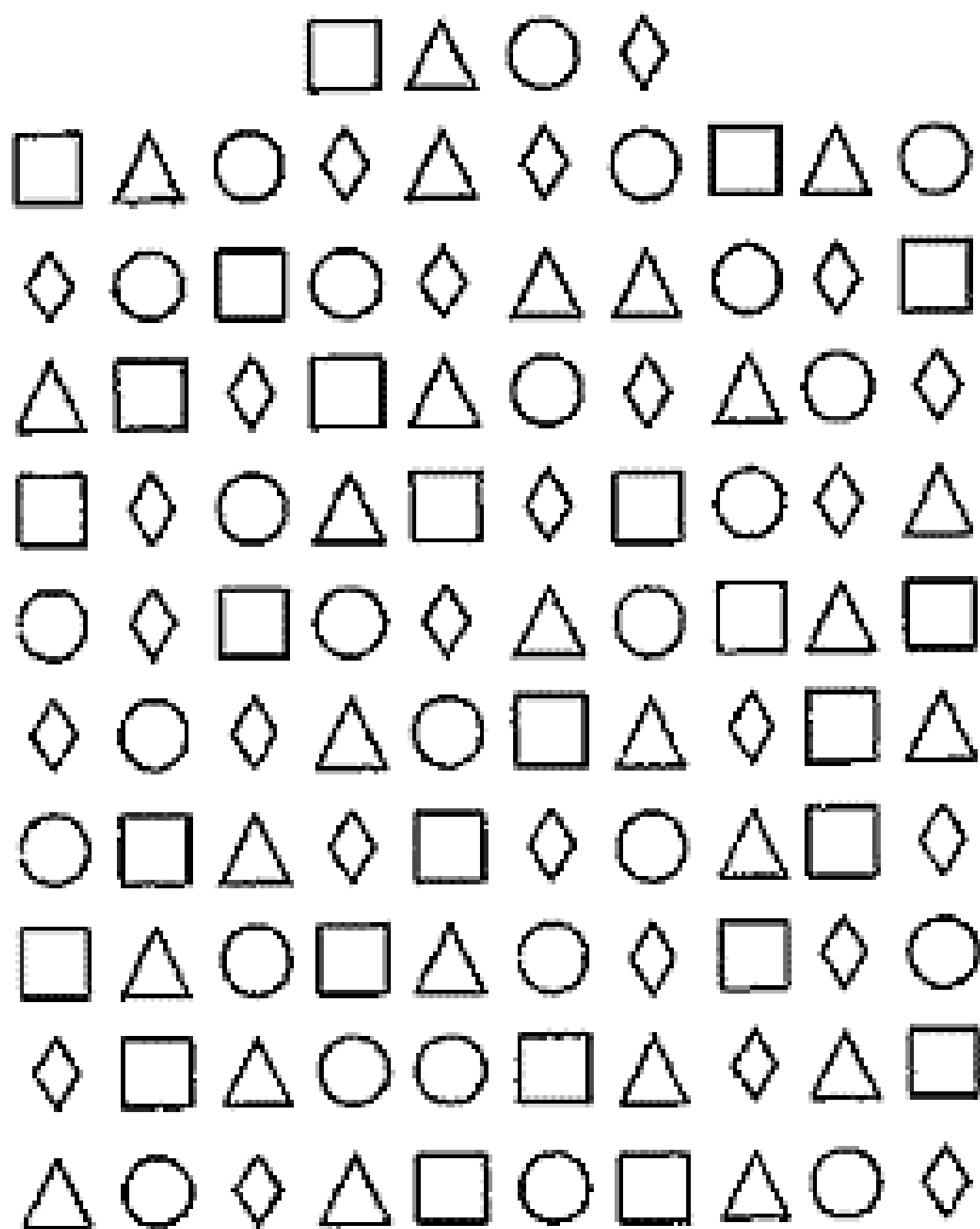
Результатами цього тестування є: кількість оброблених випробуваним за 60 секунд геометричних фігур, ураховуючи і коло, і кількість допущених помилок.

Кількість оброблених фігур	Ранг	Рівень концентрації уваги
100	1	дуже високий
91–99	2	високий
80–90 65–79	3–4	середній низький
64 і менше	5	дуже низький

Рівень концентрації уваги визначають за таблицею.

За допущені помилки ранг знижується. Якщо помилок 1–2, то ранг знижується на одиницю, якщо 3–4 — ранг знижується на два пункти, концентрація уваги вважається гіршою, якщо помилок більше ніж 4, — на три ранги.

5. Роздатковий матеріал

Коректурні проби

1. Мета: виявлення швидкості розподілу і переключення уваги, її обсягу і стійкості.

2. Вік дітей: від 6 років.

3. Інструкція

Дитині пропонується розглянути таблицю з фігурами.

«Подивися на цю таблицю уважно. Тобі необхідно якнайшвидше закреслити різними способами три різних елементи у всій таблиці. Наприклад: квадрат – поперечною рисою, коло – вертикальною, а зірочку – хрестиком. (Зразок поставити перед дитиною.) Починай і закінчуй за моєю командою».

Роботу припиняють, коли дитина закінчує переглядати 10-ий рядок (усього переглянуто й оброблено 100 знаків).

Фіксується час виконання завдання і кількість допущених помилок.

Цей тест можна використовувати і для одержання інформації про працездатність дитини. З цією метою через кожні 30 секунд дорослий ставить оцінки кольоровим олівцем на бланку (попередивши про це дитину). Або діти (групове дослідження) за командою психолога через кожні 30 секунд працюють олівцем іншого кольору. Далі підраховується кількість переглянутих знаків за кожні 30 секунд і складається графік продуктивності (по вертикалі відкладається кількість переглянутих знаків (z) за кожні 30 секунд, а по горизонталі – витрачений на роботу час (t) – 30-секундними відрізками).

4. Критерії оцінки

Слабкий рівень: завдання виконувалося понад 10 хвилин, помилки майже в кожному рядку, їх кількість більше 20.

Середній рівень: витрачений час до 7 хв, помилок до 10.

Добрий рівень: витрачений час до 6 хв, допущено 3–4 помилки.

Високий рівень: витрачений час до 5 хв і допущено 1–2 помилки.

При побудові графіку працездатності враховується наступне: якщо крива на графіку має тенденції до деякого підвищення наприкінці роботи,

рівномірну висоту лінії по середині й невеликий спуск на початку – це нормальна крива працездатності.

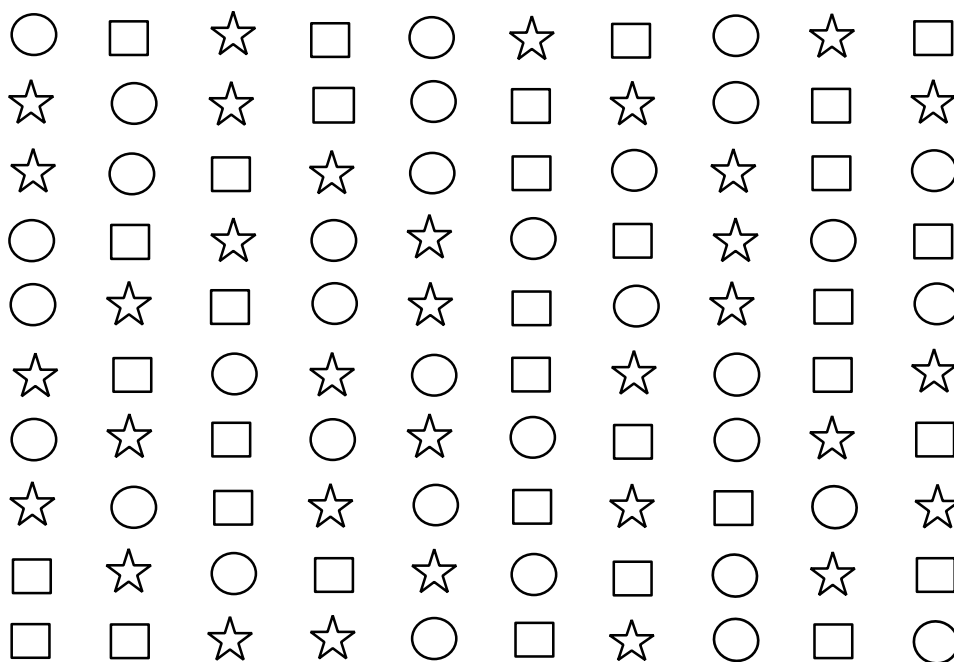
Якщо крива працездатності має різкі коливання по всій довжині чи зниження наприкінці роботи – це свідчить про стан швидкого виснаження уваги. У цьому випадку доцільно звернутися до фахівця.

Примітка: тест може бути проведений у груповій формі.

5. Роздатковий матеріал

Бланк до тесту «КОРЕКТУРНА ПРОБА»

Прізвище, ім'я _____ Дата _____ Клас _____

Всього витрачено часу _____ кількість допущених помилок _____

Фігури Поппельрейтера

1. Мета: оцінити зоровий гнозис

2. Вік дітей: з 3,5-4 років

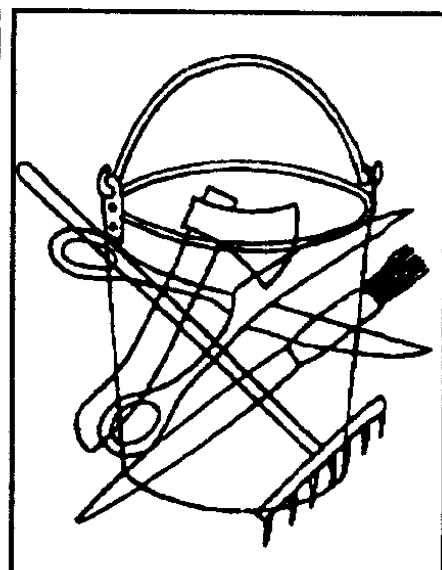
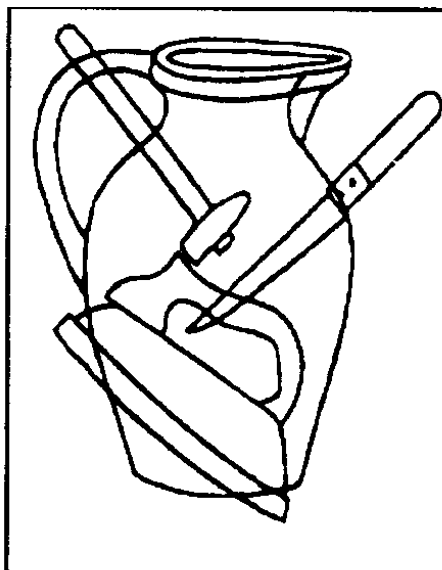
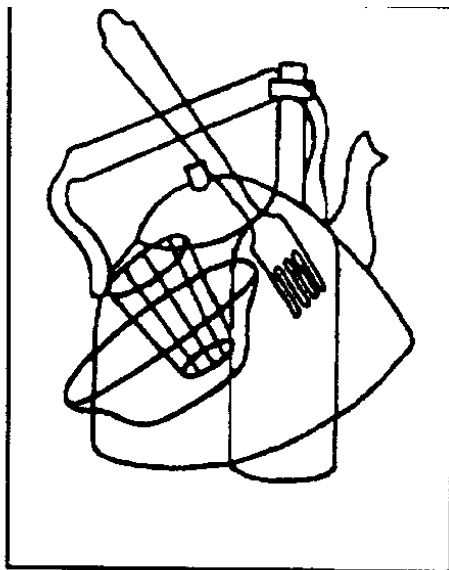
3. Інструкція

«Зараз ви побачите контури предметів, які накладені один на одного. Тут спеціально намалювали предмети, щоб вони налазили один на інший, і Ваше завдання розібратися, які предмети ви бачите».

4. Критерії оцінки

10 балів (дуже високий)	Дитина назвала всі 14 предметів, обриси яких є на всіх трьох малюнках, витративши на це менше, ніж 20 сек.
8-9 балів (Високий)	Дитина назвала всі 14 предметів, витративши на їх пошук від 21 до 30 сек.
6-7 балів (Середній)	Дитина знайшла всі 14 предметів, назвала всі предмети за час від 31 до 40 сек.
4-5 балів (Середній)	Дитина вирішила задачу пошуку всіх предметів за час від 41 до 50 сек.
2-3 бали (Низький)	Дитина впоралась із завданням знаходження всіх предметів за час від 51 до 60 сек.
0 - 1 бал (дуже низький)	За час, більше ніж 60 сек, дитина не змогла вирішити задачу з пошуку і назвою всіх 14 предметів, «захованих» у трьох частинах малюнка

5. Роздатковий матеріал

Фігури Тенслі

1. Мета: оцінити зорово-моторну інтеграцію, здатність координувати рухи із зором.

2. Вік дітей:

- коло з 3 років (за годинниковою стрілкою)
- коло з 5 років (правша, проти годинникової стрілки)
- знак + з 3,5 років
- квадрат з 4 років
- знак X з 4,5 років
- трикутник з 6 років
- Британський прапор з 6,5 років
- перевернутий квадрат з 7 років
- ромб з 7 років

3. Інструкція

Тримай листочок, тобі зараз потрібно перемалювати так, як на зразку

4. Критерії оцінки

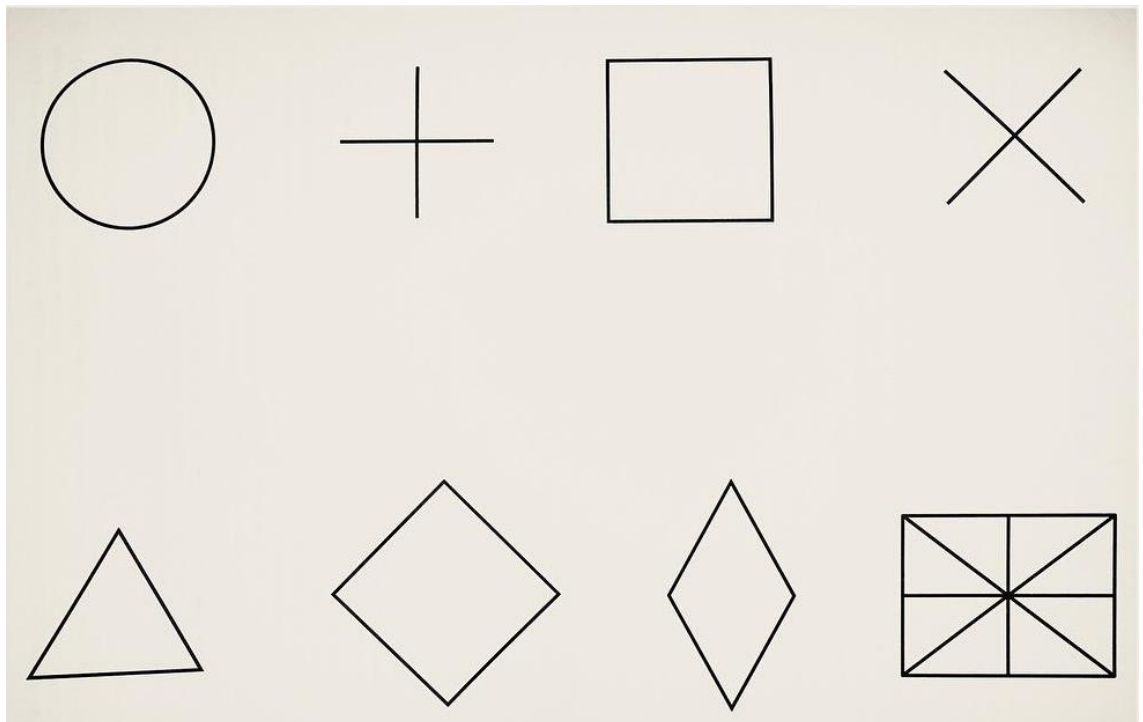
Ознаки незрілості зорового сприйняття:

- Якщо дитина не здатна відтворити фігури, відповідні його хронологічним віком
- Труднощі орієнтації в просторі
- Порушення розміру фігур
- Розташування фігур на сторінці
- Неоднаковий розмір фігур
- Ряд фігур нахилені в одному напрямку.
- Неточне з'єднання ліній в кутах фігур
- Нездатність перетинати серединну лінію горизонтальними і діагональними лініями, як наприклад, при малюванні сніжинки

або британського прапора.

- Систематичне спотворення однієї і тієї ж фігури
- Зменшення або збільшення однієї і тієї ж фігури
- Повторення однієї і тієї ж фігури кілька разів, незважаючи на те, що на образі вона представлена всього один раз
- Поворот фігур
- Нерівні лінії, тремтіння, лінії складаються з маленьких штрихів
- Немає з'єднання ліній в кутах фігур
- Вертикальні лінії хиляться в бік

5. Роздатковий матеріал

Гештальт-тест Бендер

1. Мета: оцінка рівня розвитку здатності до просторової організації візуального стимульного матеріалу і зорово-моторної координації у дітей

2. Вік дітей: від 3 до 12 років

3. Інструкція

«На чистий аркуш паперу постарайся змалювати ці картинки так, щоб вийшло дуже схоже».

Змальовувати дитина повинна ручкою. Важливо, щоб вона правильно відтворювала і загальний вигляд, і розташування малюнків. По закінченні роботи запропонуйте їй перевірити, чи все вийшло схоже. Якщо дитина захоче, то може перемалювати чи виправити своє зображення. Позначте той малюнок, що дитина вибере як найбільш схожий.

4. Критерії оцінки

Рівень розвитку

Високий: усі малюнки виконані абсолютно ідентично зразку: витримані загальні розміри і розміри деталей, нахил, положення малюнків на аркуші відносно один одного, а також положення деталей усередині кожного малюнка, лінії чіткі. Такий варіант виконання зустрічається дуже рідко.

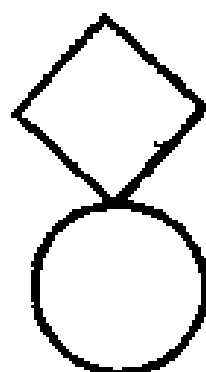
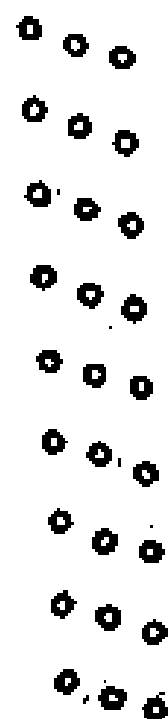
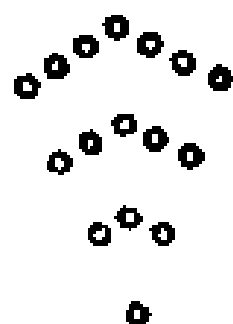
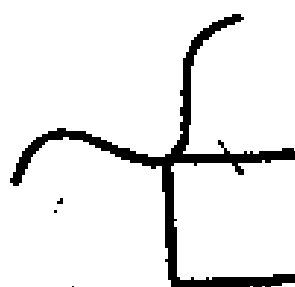
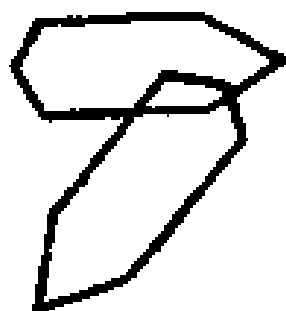
Добрий: усі малюнки виконані майже ідентично зразку (допускаються незначні відхилення). Допускається неповний збіг просторового розташування малюнків відносно один одного. У першому малюнку розмір кружків може бути довільним, зокрема – непостійним. Допускається зміна кута нахилу утвореної кружками фігури, яка, втім, повинна зберегти загальний вигляд паралелограма. У другому і третьому малюнках допускається неточність розмірів. У четвертому малюнку розмір кружків може бути довільним, зокрема – непостійним. Допускається ущільнення всього малюнка, але при цьому загальна форма «стріли» має бути чіткою. У п'ятому малюнку допускаються незначні відхилення у пропорціях і загальних розмірах шестикутників.

Середній: у всіх малюнків є загальна схожість зі зразками. Положення

малюнків на аркуші відносно один одного та їх розміри не враховуються. У першому малюнку кількість кружків відповідає зразку; при цьому фігура може не мати форми паралелограма, вона нахилена, вигнута; розмір кружків довільний, вони зорвово розташовані у суворо горизонтальні й вертикальні лінії. У другому малюнку горизонтальні й вертикальні розміри рамки можуть бути не витримані, але кути близькі до прямих, крива лінія стосується її. У третьому малюнку коло може бути зображене у будь-якому кривому варіанті, його обов'язково торкається помірно кривий чотирикутник кутом, а не гранню. У четвертому малюнку – точне передавання кількості кружків, допускається недотримання форми стріли. У п'ятому малюнку – будь-які шестикутники, що частково перетинаються, допускається «закруглювання» гострих кутів, пропорції і розміри не враховуються.

Слабкий: малюнки загалом схожі на зразки і хоча б один із них має значний дефект зображення, який не може бути пояснений просто нерозвиненістю графічних навичок у дитини. До таких дефектів належать: у першому рисунку кількість кружків не відповідає зразку на 1–5 кружків; у другому рисунку форма вигину кривої лінії не відповідає зразку: не збігаються опуклості й западини, замість плавної лінії – гострий кут, крива лінії не торкається кута рамки, хоча і розташована близько до неї, чи крива лінія примальована до правої грані рамки; у третьому рисунку коло і чотирикутник зображені близько одне до одного, але торкання відсутнє; у четвертому рисунку кількість кружків не відповідає зразку, причому різниця може бути і невелика (на 1–3 кружки «стріла не проглядається»); у п'ятому рисунку відсутнє часткове накладання шестикутників: вони або ледь торкаються одне одного, або намальовані окремо, хоча і близько одне до одного, шестикутники розташовані під прямим кутом одне до одного, перетинання в середній частині.

5. Роздатковий матеріал

Кубики Кооса

1. Мета: дослідження наочно-образних форм мислення; виявлення рівня сформованості перцептивного моделювання.

2. Вік дітей: від 5 років

3. Інструкція

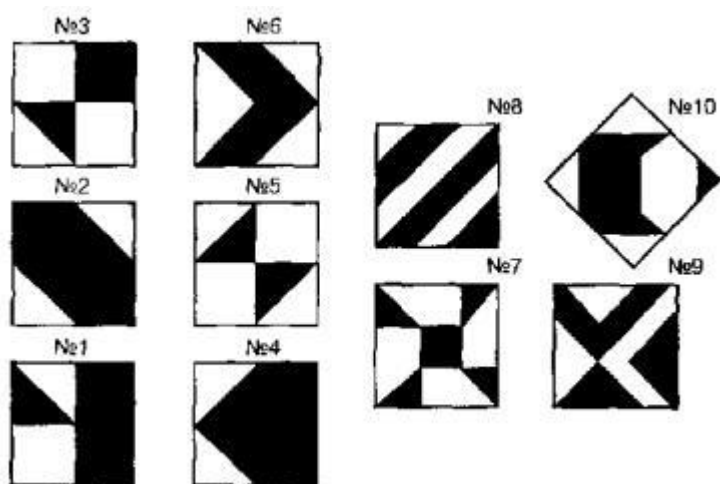
«Подивися, на картці намальований візерунок. Його можна скласти з кубиків. Спробуй».

4. Критерії оцінки

Норми часу в даному тут варіанті методики (для 10 завдань зростаючої складності) і зразки фігур наступні:

№ завдання	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Час, с	60	60	60	60	60	60	120	120	120	120
Бали	2-4	2-4	4	4	4	4	4	4	4	4

5. Роздатковий матеріал

Особистісний профіль (Самохвалова А.Г.) 7 шкал

1. Мета: визначити стан сформованості особистісних якостей дітей старшого дошкільного віку з симптомним порушенням мовлення, що мають вплив на їх комунікативну діяльність. Ця методика дозволяє з'ясувати комунікативні труднощі базового рівня.

2. Вік дітей: з підліткового віку саомстійно; до цього – заповнюють батьки / педагоги.

3. Інструкція

Подивись на ці шкали. Тобі (Вам) потрібно оцінити себе (вашу дитину) за ними, поставивши на них позначку.

4. Критерії оцінки

Методика містить 7 шкал, що відображають полярні особистісні якості. Експерти повинні на підставі спостереження за дитиною, виставити оцінку від 0 до 10 балів. Бал 5 свідчить про відсутність вираженості певної якості. Бали 0, 1, 9, 10 задають систему обліку, символізують гіпервираженість якості, відображають «зони ризику» в процесі міжособистісної комунікації. Експертами можуть виступати дорослі, що добре знають дитину (не менше 3 осіб). Для старших дошкільників - це два педагоги та психолог, музкерівник, інший педагог тощо.

Особистісний профіль дитини визначається за такими шкалами.

Шкала «агресивність – миролюбство». Характеризує рівень внутрішньої та зовнішньої агресії дитини. Якщо дитина по відношенню до інших застосовує руйнівні чи залякувальні дії, то можна поставити крапку в позицію 2-3, бали 5-6 свідчать про ситуативну агресію захисного характеру (у відповідь на образ). Бали 7-8 свідчать про миролюбство дитини, схильність ладнати конфлікти. Крайній ступінь миролюбства – страх конфлікту, беззахисність – це 9-10 балів.

Шкала «тривожність – спокійність» відображає внутрішнє напруження дитини. Якщо дитина бентежиться, проявляє невпевненість, знервується, сильно хвилюється без причини, спостерігається тремор –

ставиться крапка в позицію 2-3, такі діти дуже чутливі до власного персонального простору і можуть проявляти неадекватну реакцію, якщо хтось втручається в їхню територію. Якщо дитина впевнена в собі, спокійна - це 7-8 балів, однак гіперспокійність – це 9-10 балів, відображає «емоційну тупість» і може бути причиною труднощів у спілкуванні, так само як і підвищена тривожність.

Шкала «конформізм – лідерство» відображає тенденцію дитини підкорятися або лідером в дитячому колективі. 2-4 бали вказують на ступінь залежності поведінки дитини від думки оточуючих, тенденцію до підкорення, нездатність виражати власну думку, потребу в піклуванні, легкість відмови від власних бажань. Бали 5-6 відповідають ситуативному проявленню лідерських якостей (в залежності від настрою, ситуації, самопочуття). Бали 7-8 відображають явне виражені лідерських якостей: ініціативність, активність, вміння організовувати інших дітей, прагнення бути першим, орієнтування на успішність тощо. Бали 9-10 виставляються у тому випадку, якщо дитина у дитячому колективі є деспотом, нав'язує волю іншим, проявляє егоцентризм не терпить ініціативність інших дітей.

Шкала «відстороненість – залученість» показує рівень мотивації дитини до занять, інтерес до сумісної діяльності, пасивність чи активність її участі. Якщо дитині нецікаві сумісні дії, вона в'яла, безініціативна, хочу/просить додому, капризує, йому ставлять 2-3 бали. Якщо дитина більше схильна до спостереження за діяльністю ніж брати участь, водночас відчувається її інтерес, можна ставити 4-5 балів. Бал 6 відображає достатньо емоційну та діяльну залученість в процес і ситуативну активність. Якщо дитина бере участь в усьому, швидко підхоплює ідеї, прагне багаторого робити самостійно, ставиться 7-8 балів. Гіперзалученість у діяльність утруднює рефлексію, знижує адекватність комунікативних проявів дитини – 9-10 балів.

Шкала «стереотипність – креативність» відображає специфіку протікання у дитини творчих процесів. Перевага у діяльності і спілкуванні стереотипних одноманітних дій, фраз, поведінкових манер оцінюється в 2-3

бали. Ситуативний прояв креативності в залежності від настрою, соціометричного статусу дитини в групі, емоційної близькості з партнером по спілкуванню оцінюється в 4-6 балів. Перевага нестандартних моделей поведінки, індивідуально забарвлених суджень, здатність вирішувати ситуації нетрадиційними способами оцінюється в 7-8 балів. Гіперактивність відображається в манерності дитини, надмірній демонстративності, що часто є причиною утрудненого спілкування – це 9- 10 балів.

Шкала «індивідуалізм – співробітництво» відображає рівень комунікабельності дитини. Якщо дитина прагне бути на самоті, неохоче бере участь у сумісній діяльності, проявляє ворожість при залученні її до спільної справи, то їй надаються 2-3 бали. Якщо дитина прагне до інших, хоче бути в колективі, але навички співробітництва розвинені слабо – то це 4-5 балів. Бали 6-7 відображають прагнення дитини до співробітництва, сумісної діяльності, продуктивну міжособистісну взаємодію в мікрогрупі знайомих ровесників. Бал 8 символізує тенденцію до переважно групової форми взаємодії, навіть до малознайомих ровесників.

Шкала «ригідність – гнучкість» відображає рівень психологічної гнучкості дитини, її вміння переключатися з одного виду діяльності на інший, приймати нове, бути адекватній ситуації. Якщо дитина надмірно вперта, її неможливо переконати, вона не приймає нового, довго адаптується до змінених умов діяльності, то ставиться 2-3 бали. Ситуативній впертості та ригідній поведінці відповідають бали 4-5. Достатня гнучкість, на високому рівні адаптація до змінених умов, здатність переносити на нову ситуацію набути раніше досвід відповідає 6-8 балам. Надмірна гнучкість часто призводить до непослідовності і алогічності дій дитини, утруднює процес планування та реалізації комунікативних програм – 9-10 балів.

5. Роздатковий матеріал

